Ἔτος Ζ΄ Ἐν Ἡρακλείῳ, τῇ 2 Ἰανουαρίου 1888 Σάββατον Ἀριθ 355

ΜΙΝΩΣ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΣΑΒ[illegible]Ν

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
Ἐν Ἡρακλείῳ καὶ ταῖς Ἐπαρχίαις Μετζ. ἀργυρ. 1 1)2
» Χανίοις καὶ Ῥεθύμνῃ . . » » 2
» τῷ ἐξωτερικῷ . . . . . » » 2 1)2
Αἱ αἰτήσεις ἀπευθυντέαι τῷ ἰδιοκτήτῃ τῆς ἐφημ. Χ.Π.Λ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
Χ. ΠΕΤΡΟΣ ΛΥΔΑΚΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΑΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΟΔΟΣ ΚΟΥΣΑΚΗ-ΤΖΑ[illegible]
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται Γροσίου.

ΤΙΜΗ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΕΩΝ
Ἐν τῷ σώμ. τῆς Ἐφ. δι' ἕκαστον στίχον Γρ. 3
Ἐν ταῖς εἰδοποιήσεσι . . : : » 2
Τὰ ἀποστελλόμενα ἔγγραφα καὶ μὴ δημοσιευόμενα δὲν ἐπιστρέφονται.—Ἡ συνδρομὴ εἶνε προπληρωτέα.

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΦΘΙΝΟΥΣΙ

Παράδοξος ἀντίφασις παρατηρεῖται δυστυχῶς μεταξὺ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων τῶν κατὰ καιροὺς κυβερνώντων τὴν ἡμετ. Νῆσον, ὡς πρὸς τὴν ὑποστήριξιν καὶ διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν Κρήτῃ. Ἐὰν τις λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς πομπώδεις ἐπαγγελίας τῶν τε ἐν Κων)πόλει καὶ τῶν ἐνταῦθα ἀντιπροσώπων αὐτῶν, τείνει νὰ πιστεύσῃ ὅτι, τὸ πρῶτον καὶ σπουδαιότατον μέλημα τῆς Κυβερνήσεως εἶνε ἡ παιδεία καὶ τὰ γράμματα· ἐὰν ὅμως ἔπειτα στρέψῃ τὸ βλέμμα εἰς τὴν πραγματικὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τῶν ἑκάστοτε διοικούντων, θέλει παρατηρήσῃ μετ' ἐκπλήξεως ὅτι, ἀκριβῶς ὁ κλάδος οὗτος τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας εἶνε ὁ μᾶλλον παρημελημένος ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως· ἂν δὲ γίνεταί τι καλὸν, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς πρωτοβουλίας καὶ φροντίδος τῶν κατὰ τόπους Κοινοτήτων. Τῷ ὄντι, ἂν ἔλειπον οἱ ἰδιαίτεροι πόροι τῶν Κοινοτήτων καὶ ἡ ἐνδελεχὴς μέριμνα τῶν κατὰ τόπους Ἐφορειῶν, πρὸ πολλοῦ τὰ Σχολεῖα τῆς νήσου θὰ ἦσαν πάντως κεκλεισμένα, ὅσον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φροντίδος τῆς Διοικήσεως. Διότι δὶς μέχρι τοῦδε ἔχει παρατηρηθῇ ὅτι, εὐθὺς ὡς παρουσιασθῇ ἡ πρώτη οἰκονομικὴ δυσχέρεια ἐν τῷ τόπῳ, ὁ κυβερνήτης ἵνα σώσῃ τὸ σκάφος τῆς πολιτείας κάμνει ἀβαρίαν τοῦ κλάδου τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὡσεὰν ἤθελον νὰ διατρανώσωσιν ὅτι τὰ γράμματα καὶ τὴν παιδείαν θεωροῦσιν, ὡς τὸ ἐπουσιωδέστατον πάντων. Σήμερον π. χ. ὀφείλει τὸ δημόσιον ταμεῖον εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια τέσσαρας μηνιαίας δόσεις, ἐν ᾧ εἰς τοὺς ἄλλους ὑπαλλήλους τοῦ δημοσίου οὐδὲν καθυστερεῖται.

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἔτι μᾶλλον γίνεται ἀνεξήγητον, ὅταν ἐνθυμηθῇ τις ὅτι, ἡ Α. Α. Μ. ὁ Σουλτάνος τόσον ἐξαιρετικὴν μέριμναν δεικνύει πάντοτε περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ παιδείας, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ἥμισυ τῶν τελωνειακῶν προσόδων, τὸ ἐφέτος κατόπιν τόσου πατάγου παραχωρηθὲν εἰς τὸν τόπον, ὡς ῥητῶς λέγει τὸ Αὐτοκρατορ. φιρμάνιον, παραχωρεῖται ἀπρὸς ὑποστήριξιν τῆς παιδείας ἐν τῇ νήσῳ· ἐδικαιοῦτο δὲ τις νὰ περιμένῃ ὅτι, μετὰ τὴν παραχώρησιν ταύτην καὶ τὴν ἐπίσημον ἐκδήλωσιν τῶν φιλοπροόδων διαθέσεων τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ ἐπὶ τῆς προκατόχου Διοικήσεως ἐπιδειχθεῖσα ἀστοργία πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν παιδείαν. Ἀλλ' ἤδη τί πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι αἱ ἐπαγγελίαι ἐκεῖναι καὶ διακηρύξεις γίνονται πρὸς τὸ θεαθῆναι μόνον, ἢ ὅτι οἱ ἐπιτετραμμένοι νὰ ἐκτελῶσιν αὐτὰς τολμῶσι νὰ φαίνωνται τόσον ὀλίγον προσέχοντες εἰς τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τοῦ ἀνωτάτου Ἄρχοντος; Βεβαίως τὸ δεύτερον εἶνε τὸ πραγματικὸν καὶ ἀληθές. Λυπούμεθα δὲ ἀναγράφοντες τοῦτο, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ περὶ τοῦ νῦν Γεν. Διοικητοῦ ἐπεθυμοῦμεν νὰ διατηρήσωμεν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐσχηματίσαμεν ἀρίστην ἰδέαν. Δυστυχῶς ὅμως τὰ πράγματα αὐτὰ ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς νὰ σκεπτώμεθα ἄλλως.

Ἔστω δὲ, θέλετε ἢ δὲν δύνασθε νὰ καταβάλλητε περισσοτέραν φροντίδα διὰ τὰ Σχολεῖα· διατί τοὐλάχιστον δὲν φαίνεσθε ἴσοι πρὸς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς δημ. ὑπηρεσίας; διατί δὲν φροντίζετε, ὥστε αἱ πληρωμαὶ τῶν τε ἄλλων ὑπαλλήλων καὶ διδασκάλων νὰ συμβαδίζωσιν, ἵνα μὴ, ἀδικουμένου τοῦ κλάδου τούτου, γεννῶνται καθ' ἑκάστην δίκαια παράπονα κατὰ τῆς Διοικήσεως; Ἂν ἡ καχεξία τοῦ δημοσίου ταμείου ἦτο εἰς ὅλους ἐξ ἴσου αἰσθητὴ, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο ἀνεκτὸν καὶ τὰ παράπονα δὲν θὰ ἦσαν πολὺ δεδικαιολογημένα. Ἀλλ' ἕως τώρα τοὐλάχιστον, μόνον οἱ πτωχοὶ διδάσκαλοι ἠσθάνθησαν ὅλας τὰς συνεπείας τοῦ ἐλλείμματος τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Τὸ συμπέρασμα τῶν ὀλίγων μας παρατηρήσεων τούτων εἶνε ὅτι, ἂν ἡ Διοίκησις ἐξακολουθήσῃ τὴν αὐτὴν, ἣν μέχρι τοῦδε δεικνύει, ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν παιδείαν, βέβαιον εἶνε ὅτι ἐντὸς ὀλίγου οἱ διδάσκαλοι, τοὐλάχιστον τοῦ τμήματος Ἡρακλείου, θὰ ἀπεργήσωσι καὶ θὰ σημειωθῇ ὅτι, ἐπὶ τῆς ἐν Κρήτῃ διοικήσεως τῆς Α. Ἐξ. τοῦ Ἀνθοπούλου πασᾶ, τῆς παιδείας παραμεληθείσης, ἐκλείσθησαν τὰ Σχολεῖα καὶ ἡ παιδεία παρηγκωνίσθη, καίτοι ἡ Αὐτ. Κυβέρνησις εἶχε διαθέσῃ ὑπὲρ τῆς παιδείας τὸ ἥμισυ τῶν τελωνειακῶν προσόδων.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΙΣ

Ἡ τελευταία σύνοδος τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κρήτης ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως θορυβώδης καὶ τεταραγμένη διὰ τὴν σπουδαιότητα τῶν πολιτικῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκαλεῖτο νὰ λύσῃ. Αἱ ἀνάγκαι τοῦ τόπου ὑπεδείκνυον βελτιώσεις τινὰς τοῦ ἐν Κρήτῃ πολιτικοῦ καθεστῶτος, ὧν ἄνευ ἦτο ἀδύνατος ἡ περαιτέρω κανονικὴ λειτουργία τῆς κυβερνητικῆς μηχανῆς, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου οἱ τὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους διέποντες ἐκ κακῶς ἐννοουμένων πολιτικῶν συμφερόντων ἀντέτασσον πεισμονα ἄρνησιν εἰς τὰ αἰτήματα τῆς Κρήτης. Πάντες δ' ἐνθυμούμεθα ὅτι τὰ πράγματα ἐξετραχύνθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, μάλιστα μετὰ τὸ περὶ ἀρνήσεως τῶν φόρων ψήφισμα, ὑπῆρξε στιγμὴ καθ' ἣν ἐφαίνετο ἀπειλητικῶς σαλευομένη ἡ δημοσία τάξις. Τέλος πάντων ἐπῆλθε μία οἱαδήποτε λύσις τῆς τότε ὑφισταμένης κρίσεως. Τινὲς, δυσκόλως δυνάμενοι νὰ εὐχαριστηθῶσι μὲ τὰ προνόμια τοῦ τόπου, ὑπεψιθύρισαν ὅτι ἡ δοθεῖσα λύσις δὲν ἦτο ἀντάξια τοῦ γενομένου πατάγου, ὅτι αἱ δῆθεν παραχωρήσεις τῆς Κυβερνήσεως, μακρὰν τοῦ νὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ τόπου, κυρίως εἰπεῖν περιωρίσθησαν εἰς δημιουργίας θέσεων καὶ ἱκανοποίησιν προσώπων· Ἀλλ' ἡμεῖς ἀφίνοντες ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ ζητήματα ταῦτα, ἅτινα ἀξίζουν νὰ προκαλέσωσι παρατεταμένην συζήτησιν, ἀρκούμεθα νὰ παρατηρήσωμεν τόσον μόνον, ὅτι ὁ τόπος μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν συνεννόησιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς νήσου πρὸς τὴν Κεντρικὴν Κυβέρνησιν, μεγάλην ἠσθάνθη ἀνακούφισιν, διότι, ἂν μή τι ἄλλο, ἐπίστευσεν ὅτι τοὐλάχιστον ἡ δημοσία τάξις ἔμελλε νὰ ἀσφαλισθῇ, ἀφοῦ παρῆλθεν ἡ πολιτικὴ ἐκείνη κρίσις· καὶ ὅτι ἀφοῦ πάντα τὰ ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐπιτρεπόμενα μέσα ἐξηντλήθησαν ὅπως ἐπιτευχθῇ σχετική τις εὐημερία διὰ τινος ἐπεκτάσεως τῶν κεχορηγημένων προνομίων, τοὐλάχιστον θὰ ἠδυνάμεθα, ἐπανερχόμενοι εἰς τὰ εἰρηνικὰ ἡμῶν ἔργα, νὰ εὕρωμεν ἀσφάλειαν ζωῆς, τιμῆς καὶ περιουσίας. Τὴν ἐλπίδα δὲ ἡμῶν ταύτην ἐνίσχυσε σπουδαίως μακρὰ καὶ περισπούδαστος διαταγὴ τῆς Γεν. Διοικήσεως πρὸς τὸ ἀρχηγεῖον τῆς χωροφυλακῆς ἐκδοθεῖσα εὐθὺς μετὰ τὴν λῆξιν τῆς Συνόδου, ἤτοι τῇ 25 Ἰουλίου 1887, ἐν ᾗ ῥητῶς ἀνεγράφοντο ὑπὸ τοῦ Γεν. Διοικητοῦ τὰ ἑξῆς: «ἡ ἑδραίωσις τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ τάξεως ἐν τῷ τόπῳ εἶνε ζήτημα, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν ὑψίστην ἀποδίδομεν σπουδαιότητα καὶ σημασίαν· ὅταν ἡ δημοσία ἀσφάλεια ἑδραιωθῇ, κατασταθῇ δὲ σεβαστὴ ἡ ζωὴ, τιμὴ καὶ περιουσία τῶν κατοίκων πάσης τάξεως, τότε καὶ ὁ τόπος προάγεται εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐημερίας». Τὰ χρυσᾶ ταῦτα ἔπη, τοὺς μεγίστης σπουδαιότητος τούτους λόγους, διεκήρυττε τότε εἰς τὸ Κοινὸν τῆς Κρήτης ὁ Γεν. Διοικητὴς, ἀλλὰ δυστυχῶς **μόνον λόγους!**

Ἡ διαταγὴ ἐκείνη, ἡ πρὸς τὸ ἀρχηγεῖον τῆς χωροφυλακῆς ἀπευθυνθεῖσα, περιεῖχε μὲν καὶ ἄλλα παραγγέλματα σπουδαῖα, ἀλλ' ἰδίως εἵλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ Κοινοῦ ἐκεῖναι αἱ διατάξεις αὐτῆς, δι' ὧν παρηγγέλλετο ἡ σύλληψις πάντων φυγοδίκων καὶ φυγοποίνων ἐντὸς τὸ πολὺ 15 ἡμερῶν, καὶ παντὸς ἐγκληματοῦντος ἐντὸς 5 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ ἐγκλήματος· ἠπειλοῦντο δὲ δι' ἀπολύσεως πάντες οἱ λοχαγοὶ καὶ ἀξιωματικοὶ τῆς χωροφυλακῆς ἂν ἐντὸς τῆς ταχθείσης προθεσμίας δὲν ἤθελον συλλάβῃ πάντας τοὺς φυγοδίκους ἢ ἐγκληματοῦντας. Μετὰ τοιαύτην σαφῆ καὶ ὡρισμένην προκήρυξιν ὁ τόπος ἀνέπνευσεν! Ἐσκέφθημεν τότε ὅτι ἂν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν κακοδαιμονοῦμεν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς τὰ πάντα παραλυούσης ἀναρχίας, ὑπομονή! δὲν ἀπαιτοῦνται παρὰ 15 μόνον ἀκόμη ἡμέραι καὶ ἔπειτα . . . . οὐδεὶς κακοῦργος, φυγόδικος ἢ ἐγκληματίας θὰ ὑπάρχῃ πλέον ἐν τῇ νήσῳ· πανταχοῦ θὰ βασιλεύῃ ἀσφάλεια καὶ τάξις, ὥστε θὰ δυνάμεθα ἀνενόχλητοι νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς ἔργα εἰρηνικὰ καὶ νὰ παρασκευάσωμεν ἀνεκτήν τινα κατάστασιν, ἕως οὗ . . . ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Ματαία ἐλπίς! αἱ 5 καὶ αἱ 15 ἡμέραι παρῆλθον, ὁλόκληρον ἑξάμηνον ἔχομεν ἤδη ὄπισθεν ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς διοικητικῆς ἐκείνης διαταγῆς, ἡ δὲ κατάστασις τοῦ τόπου μετεβλήθη μὲν, εἶνε ἀληθὲς, ἀλλ' ἐπὶ τὸ χεῖρον! Οἱ φυγόδικοι καὶ φυγόποινοι οὐ μόνον ἐπολλαπλασιάσθησαν ἔκτοτε, ἀλλὰ καὶ ἀπεθρασύνθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μονονοὺ ληστρικὰς συμμορίας σχηματίσαντες περιέρχονται ἀκωλύτως τὰς διαφόρους ἐπαρχίας δολοφονοῦντες τοὺς κατοίκους καὶ κλέπτοντες τὰς περιουσίας των· εἷς καὶ μόνος Κουτσάκης ἤρκεσε νὰ ἀποκλείσῃ τὰς ἐπαρχίας τοῦ τμήματος Ἡρακλείου καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν πανικὸν εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους· ἡ ὕπαρξις δ' ἑνὸς τοιούτου κακούργου, καθ' οὗ δὲν ἴσχυσαν πάντα τὰ τέως ληφθέντα μέτρα, πρόκειται περιφανὴς ἀπόδειξις τῆς κατατρυχούσης τὸν ἀτυχῆ ἡμῶν τόπον κακοδαιμονίας. Ἀλλὰ, ἵνα περιορισθῶμεν εἰς τὸ τμῆμα τοῦ Ἡρακλείου, μήπως ὁ Κουτσάκης εἶνε μόνος ὁ διαπράττων πάντα τὰ τελούμενα κακουργήματα; Μήπως συνελήφθη ὁ ἐξ Ἁγ. Θωμᾶ Φρ. Κατσούνης, ἐνταλματίας, καθὸ κατηγορούμενος ἐπὶ κλοπῇ δι' ἀνορρυχήσεως καὶ ῥήξεως, πρὸ εἴκοσι περίπου ἡμερῶν τελεσθείσῃ; Μήπως συνελήφθη ὁ ἐκ Καμαριώτου, εἰς Λουτράκη δὲ μέτοικος, Ἀνδρ. Πιτσούλης, καθ' οὗ ἡ Ἀνάκρισις Ἡρακλείου ἔχει ἐκδώσῃ πρὸ εἴκοσι ἡμερῶν καὶ ἐπέκεινα ἔνταλμα συλλήψεως, κατηγορουμένου ὅτι τὴν νύκτα τῆς 21 παρελθ. Νοεμβρίου ἐξ ἐνέδρας ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ Μιχ. Κακοσάλη καὶ θανατηφόρως ἐπλήγωσεν αὐτόν; Μήπως συνελήφθησαν τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι φυγόδικοι, ὧν τὰ ὀνόματα περιττὸν νὰ ἐπαριθμῶ-

---

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ «ΜΙΝΩΟΣ»

ΣΠΥΡΙΔ. ΠΑΓΑΝΕΛΗ

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου φύλλου)

Ἐπέστη ἡ στιγμὴ, καθ' ἣν ἔμελλον νὰ ἐγκαταλείψω τὴν φιλόξενον καὶ μαρτυρικὴν μονήν. Ἡ ἐσχάτη ἱστορία τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου εἶνε γιγαντιαία εἰκών, αἱ σκιαὶ τῆς ὁποίας ἐμφανίζονται ἐκεῖ διὰ τοῦ καπνοῦ τῆς ἐκρήξεως, καὶ τὰ ζωηρότερα χρώματα διὰ τοῦ αἵματος, ὅπερ ἐχύθη εἰς τὴν γῆν της, καὶ τοῦ πυρὸς, ὅπερ τὴν κατέκαυσεν. Ὑπεράνω τῶν ἡμικαύστων ἐκείνων λειψάνων πλανᾶται αἴγλη ἀνέσπερος δεικνύουσα τὸν τόπον, ἔνθα ἔπεσον τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἐλευθερίας οἱ μαχηταί. Σελὶς ἐξαιρετικὴ ἐν τῇ δραματικῇ ἐκτυλίξει τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866, ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου καὶ ἡ μεγαλοπρεπὴς αὐτῆς πτῶσις ὑψοῦται εἰς τὰ νέφη, ὅπως οἱ ὁλοκαυτωθέντες στρατιῶταί της, στήλη φωτεινὴ, τὴν ὅλην ἐπανάστασιν φωτίζουσα, καὶ [illegible] ἐπιτύμβιος πυραμὶς ἐγειρομένη παρὰ τὸ εὐρὺ κοιμητήριον, ὅπερ τόσα ἀθῶα γυναικόπαιδα ἐδέχθη, καὶ τόσους ἀνδρείους. Εἴη εὐλογητὸν τὸ ὄνομα των. Τὴν ὥραν καθ' ἣν, ὑπερβὰς τοὺς ὑπερκειμένους τῆς μονῆς λόφους, ἐστράφην ὅπως προσίδω τὸ ὕστατον τὴν μονὴν, βίαιος ἔπνευσεν ἄνεμος, συνεταράχθησαν τὰ δένδρα, καὶ στρόβιλος ὁρμητικὸς ὕψωσεν ὑπὲρ τὴν μονὴν ἀραιὸν κόνεως νέφος. Ὑστάτην εἶχον ἐπιζητήσει ἐντύπωσιν ἀπερχόμενος τῆς σεβασμίας καὶ μαρτυρικῆς μονῆς, καὶ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην μοὶ παρεῖχε μοῖρα ἀγαθὴ ἐν τῇ ὠχρᾷ ὑποτυπώσει τοῦ πυκνοῦ καπνοῦ, τοῦ κατακαλύψαντος τὴν ἀτμοσφαῖραν, μετὰ τὴν ἀπέλπιδα, ἀλλὰ ἡρωϊκωτάτην καὶ ἐν πλήρει ἐπιγνώσει ἔκρηξιν, ἥν, ὡς σωτηρίαν ἀπὸ τοῦ ὀνείδους, ὡς συνέχειαν παραδειγμάτων, καὶ ὡς παρότρυνσιν εἰς μέλλουσαν μίμησιν προὐκάλεσεν ἀδιστάκτως ἡ χεὶρ τῶν πολιορκουμένων Ἑλλήνων. Προσεῖδον δ' ἐσχάτην φορὰν τὰ τείχη καὶ τὸ κωδωνοστάσιον τῆς μονῆς. Κατῆλθον πρὸς τὴν κάτωθι εὐρυνομένην κοιλάδα, καθ' ὃν χρόνον τοῦ βιαίου ἀνέμου ὁ συριγμὸς, συμπληρῶν τὴν εἰκόνα, ἠκούετο ὁτὲ μὲν ὡς κλαυθμὸς ἠχῶν πενθίμως ἀπὸ τῶν θέσεων, ἔνθα ἐσφάγησαν τὰ γυναικόπαιδα, ὁτὲ δὲ ὡς κραυγὴ ἀπειλῆς καὶ πρόκλησις ἀγέρωχος θανάτου ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν μαχητῶν τοξευομένη. . . .

Ἐρυθροὶ ἐβάφησαν οἱ λίθοι ἀπὸ τοῦ χυθέντος αἵματος τῶν Χριστιανῶν, ἀλλ' ἡ λήθη δὲν θὰ καλύψῃ ποτὲ οὔτε τὴν μονὴν τοῦ Ἀρκαδίου οὔτε τῶν θυμάτων καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν της τὰ προσφιλῆ ὀνόματα.

Ἀπὸ ἀπόψεως φυσικοῦ καθορισμοῦ ἡ Κρήτη παρουσιάζει τρία μέγιστα καὶ ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων τμήματα. Τὴν φυσικὴν διαίρεσιν ἠκολούθησε καὶ ἡ πολιτικὴ, οὕτω δὲ ἡ Κρήτη διῃρέθη πολιτικῶς εἰς 3 μεγ. στ. διοικήσεις, εἰς μικροτέρας ἐπαρχίας ὑποδιαιρουμένας. Ἡ πρώτη τῶν φυσικῶν ζωνῶν εἶνε ἡ τῶν Λευκῶν Ὀρέων, ἥτις ἐκτεινομένη ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, τελευτᾷ κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ ὑποδεεστέρου ὄρους Κέδρου, τοῦ χρησιμεύοντος, ὡς σημεῖον [illegible] τῶν ἀπωτάτων πρὸς ἀνατολὰς ἐσχατιῶν τῶν Λευκῶν Ὀρέων πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ κεντρικοῦ ὄρους τῆς Ἴδης. Τὸ τμῆμα τοῦτο, τὸ καὶ ὀρεινότερον τῆς νήσου, περιλαμβάνει τὰς πολεμικωτάτας ἐπαρχίας τῆς Κυδωνίας, τῆς Κισσάμου, τοῦ Σελίνου, τῶν Σφακίων, τοῦ Ἀποκορώνου. Διατέμνεται ὑπὸ τῆς γιγαντιαίας σειρᾶς τῶν Λευκῶν Ὀρέων, κληθείσης οὕτω μᾶλλον ἕνεκα τῆς ποιότητος τοῦ βράχου, ὑπολεύκου φαινομένου πόρρωθεν, ἔχει τὴν πρωτεύουσαν τῆς ὅλης νήσου Χανιά, ὡς ἰδίαν τοῦ τμήματος πρωτεύουσαν, ἔχει τὸν ἀξιοθαύμαστον κόλπον τῆς Σούδας, ὡς λιμένα, εἶνε τὸ σπουδαιότατον πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, περιλαμβάνει δὲ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εὐδιάκριτα, ἐν μὲν τῇ Κυδωνίᾳ τὰ ἐρείπια αὐτῆς καὶ τῶν ἀρχαίων πόλεων τῶν Ἀπτέρων καὶ τῆς Μινώας· ἐν Κισσάμῳ τὰ ἐρείπια τῆς Φαλασάρνης, τῆς Πολυρρηνίας, τῆς Ῥόκκας, Μηθύμνης· ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σελίνου τὰ ἐρείπια τῆς Ἐλύρου καὶ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Συΐου, τῆς Ὑρτακίνης, τῆς παραθαλασσίας Ποικιλασίου· ἐν τῇ τῶν Σφακίων τὰ ἐρείπια τῆς Τάρρου καὶ τοῦ Φοίνικος, παρὰ τὸν βαθὺν δρόμον ὅπου ὑπάρχει ἤδη τὸ χωρίον Λουτρό. Τὸ δεύτερον τμῆμα εἶνε τὸ μεγαλείτερον, κατέχει δὲ τὸ κέντρον καὶ τὸ πλατύτερον μέρος τῆς νήσου. Ἡ πολυύμνητος Ἴδη αἴρεται κατὰ μέσον τοῦ κεντρικοῦ τούτου τμήματος, ἀπέχουσα ἐξ ἴσου σχεδὸν ἀπὸ τῶν διαφόρων σημείων καὶ ἀκρωτηρίων τῆς νήσου ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς βορρᾶν. Ἐὰν ἡ Κρήτη, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς *Πολιτικοῖς* αὐτοῦ, διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλληνικὴν πέφυκε καὶ κεῖται καλῶς, ἡ Ἴδη, λόγῳ τῆς τοπογραφικῆς καὶ τῆς ἴσης πανταχόθεν ἀποστάσεώς της, ἐφαίνετο προωρισμένη νὰ ἄρχῃ τῆς Κρήτης. Πρωτεύουσα τοῦ δευτέρου τούτου τμήματος εἶνε τὸ Μεγάλο Κάστρο, ὁ Χάνδαξ τῶν Σαρακηνῶν, μεταξὺ τῆς Κνωσσοῦ καὶ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Ἡρακλείου κτισθεῖσα. Τὸ τμῆμα τοῦτο περιλαμβάνει ἀξιολογωτάτας, λόγῳ παραγωγῆς, ἐπαρχίας, τὴν μόνην ἐν Κρήτῃ, ἀλλὰ μεγίστην